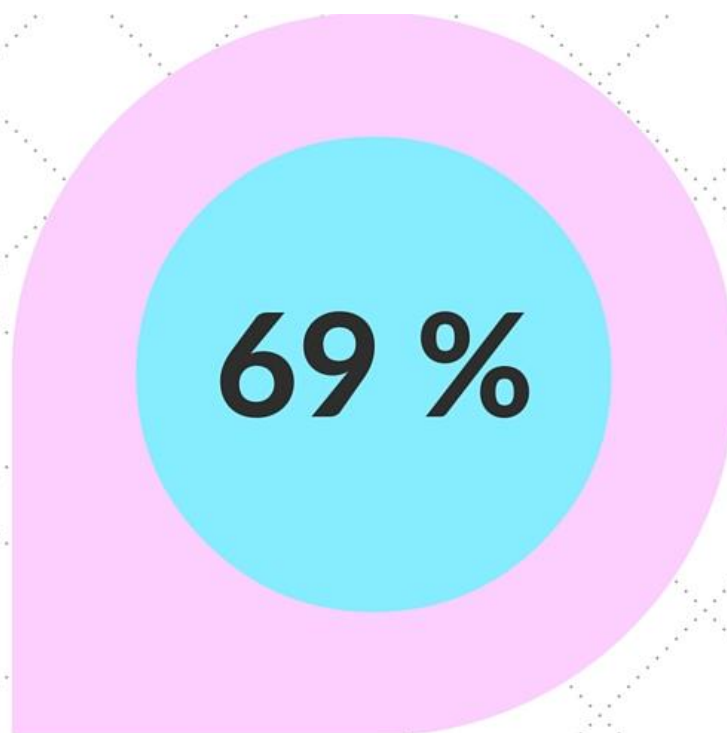

Rezultati Raziskave potreb transspolnih oseb v Sloveniji

transspolnih oseb v Sloveniji je doživelo diskriminacijo*

*Raziskava potreb transspolnih oseb v Sloveniji (2015)

Kazalo

Uvod	3
Rezultati	4
• <i>Samoidentifikacija</i>	4
• <i>Starost</i>	6
• <i>Razkritje</i>	6
• <i>Podpora glede spolne identitete</i>	8
• <i>Pomen podpore transspolnih oseb</i>	9
• <i>Pomen druženja s transspolnimi osebami</i>	10
• <i>Vključenost v LGBT+ skupnost</i>	11
• <i>Dožiteva diskriminacija na osnovi spolne identitete</i>	12
• <i>Lokacije doživete diskriminacije</i>	13
• <i>Pomen pravnega priznanja spola</i>	14
• <i>Opravljenno pravno priznanje spola</i>	15
• <i>Vključitev spolno nedoločenega identifikatorja v postopek pravnega priznanja spola</i>	16
• <i>Tranzicija</i>	17
• <i>Ocena obravnave pri psihiatrinji_u</i>	18
• <i>Ocena obravnave pri endokrinologinji_u</i>	19
• <i>Ocena obravnave pri urologinji_u</i>	20
• <i>Ocena obravnave pri ginekologinji_u</i>	21
• <i>Ocena obravnave pri družinski_em zdravnici_ku (splošni_em zdravnici_ku)</i>	22
• <i>Potrebe transspolnih oseb, povezane zdravniškim osebjem in zdravstvenimi institucijami</i>	23
• <i>Potrebe transspolnih oseb, povezane z nevladnimi organizacijami</i>	24
Zaključek	25

Uvod

Področje transspolnosti je v Sloveniji večinoma neraziskano, kar dodatno prispeva k nevidnosti in neslišnosti transspolnih oseb in tematike. Z namenom pridobiti osnoven vpogled v informacije o potrebah in izkušnjah transspolnih oseb v Sloveniji sta [Zavod TransAkcija](#) in [Društvo Legebitra](#) v 2015 izvedle_i krajšo raziskavo o potrebah transspolnih oseb v Sloveniji. Namen raziskave je bil pridobiti vpogled v potrebe, doživetja in želje transspolnih oseb, tako na individualni kot družbeni in sistemski ravni.

Vprašalnik je pojem transspolnost uporabljal kot krovni pojem in tako naslavljal vse transspolne, transeksualne in cispolno nenormativne osebe in tematike.

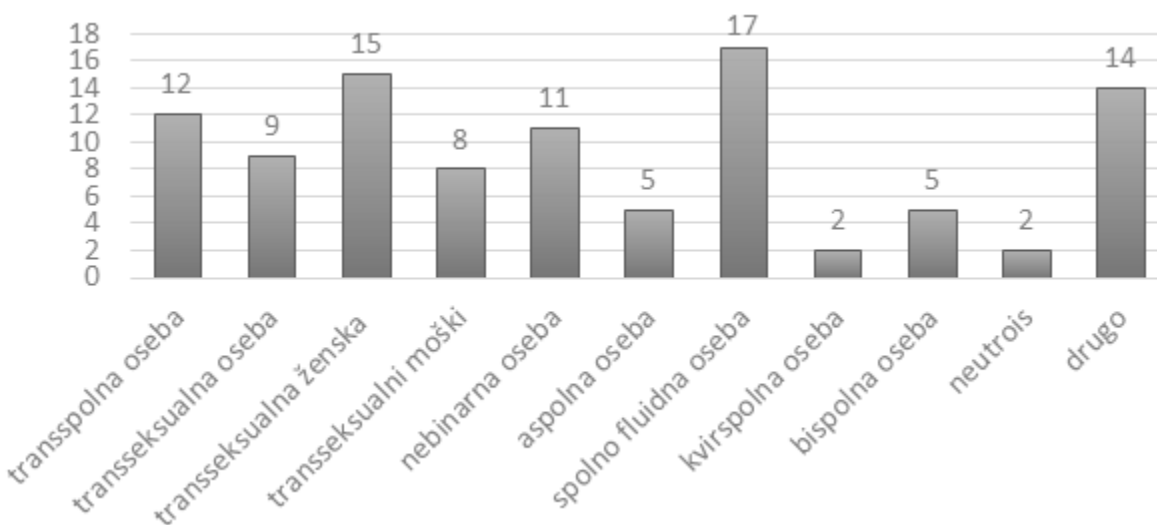
Transspolnost je krovni pojem za vse spolne identitete, ki so osnovane in (pre)oblikovane v skladu s posameznikovimi_činimi čutenji in doživljanji sebe, ne glede na spol, ki je bil osebi pripisan ob rojstvu

Raziskava je bila izvedena z anketnim vprašalnikom, ki je bil dostopen na spletu med avgustom in novembrom 2015, v njej pa je sodelovalo 65 transspolnih oseb starih med 15 in 63 let. To je do sedaj največji vzorec sodelujočih pri raziskavi, ki naslavljala potrebe transspolnih oseb v Sloveniji.

Rezultati

- **Samoidentifikacija**

Sodelujoče smo najprej vprašale_i po njihovi samoidentifikaciji. Samoidentifikacija je osnova transspolnosti in je pravica vsake posameznice_ka, da sam_a (pre)oblikuje in (ne)definira svojo(e) spolno(e) identiteto(e), ne glede na spol, ki je bil osebi pripisan ob rojstvu. Samoidentifikacija je tudi edina skupni imenovalec vseh transspolnih, transseksualnih in cispolno nenormativnih oseb – vsem je skupno doživljanje neujemanja med lastnim občutkom spola in spolom, ki nam je bil pripisan ob rojstvu.

Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke pripadnosti določeni spolni identiteti.

Najvišji odstotek oseb, 17 % sodelujočih, se identificira kot **spolno fluidne osebe**, kar pomeni, da se njihova spolna identiteta spreminja od enega spola k drugemu, ni statična, temveč prehaja med dvema ali več spolnimi identitetami. Spremembe med različnimi spolnimi identitetami lahko občutijo bodisi iz danes na jutri, glede na situacijo, v daljših časovnih obdobjih itd. Vsaka spolno fluidna oseba spolno fluidnost občuti po svoje.

Naslednja najbolj zastopana identiteta so **transseksualne ženske** – teh je med sodelujočimi 15 %. Transseksualne ženske so osebe, ki se identificirajo kot ženske, svojo spolno identiteto pa želijo potrditi (tudi) na telesni ravni in torej imajo ali želijo imeti izkušnjo procesa telesne potrditve

spola, kar lahko vključuje hormonsko terapijo, operativne posege, laserske, depilacijske posege itd.

12 % sodelujočih se identificira kot **transspolne osebe**, torej se identificirajo s krovnim terminom, kar pomeni, da se spol, ki je osebi bil pripisan ob rojstvu, ne ujema s spolno identiteto, ki jo čuti oseba sama in s katero se identificira.

Kot **nebinarne osebe** se identificira 11 % sodelujočih. Nebinarne so vse osebe, katerih identiteta ne sodi v binarni spolni sistem ženska–moški. Nebinarnost (angl. non-binary) je lahko samostojna identiteta ali krovni pojem za vse (dis)identitete, ki se ne uvrščajo v binarni spolni sistem.

9 % sodelujočih se identificira kot **transseksualne osebe**. To so osebe, ki imajo ali želijo imeti izkušnjo procesa telesne potrditve spola, saj želijo svojo spolno identiteto in/ali spolni izraz izražati tudi s svojim telesom, ki mu je bil ob rojstvu predpisan spol, s katerim se osebe ne identificirajo. Proces potrditve spola lahko vključuje hormonsko terapijo, operativne posege, laserske in depilacijske posege itd.

Kot **transseksualni moški** se identificira 8 % sodelujočih. Transseksualni moški so osebe, ki se identificirajo kot moški, svojo spolno identiteto pa želijo potrditi (tudi) na telesni ravni, torej imajo ali želijo imeti izkušnjo procesa telesne potrditve spola, ki lahko vključuje hormonsko terapijo, operativne posege, laserske in depilacijske posege itd.

Aspolnih oseb je 5 % sodelujočih. Aspolnost (angl. agender) je je spolna identiteta, kjer se oseba ne identificira z nobeno spolno identiteto oz. čuti popolno odsotnost lastne spolne identitete.

Prav tako je 5 % **bispolnih oseb**. **Bispolnost** (angl. bigender) je spolna identiteta, pri kateri oseba čuti dve ločeni spolni identiteti bodisi istočasno bodisi izmenično. Različne spolne identitete, ki so prisotne pri bispolni osebi, so lahko binarne ali nebinarne – na primer moška in ženska spolna identiteta ali pa ženska in aspolna identiteta itd.

2 % sodelujočih se identificira kot **kvirspolne osebe**. **Kvirspolnost** (angl. genderqueer) je spolna identiteta, ki presega binarni spolni sistem. Kvirspolna identifikacija vključuje vse spolne identitete, ki so izven cisnormativnih spolnih identitet. Kvirspolna oseba se lahko identificira kot ženska in moški hkrati, kot občasno ženska in občasno moški ali pa niti kot ženska niti kot moški (aspolnost, neutrois).

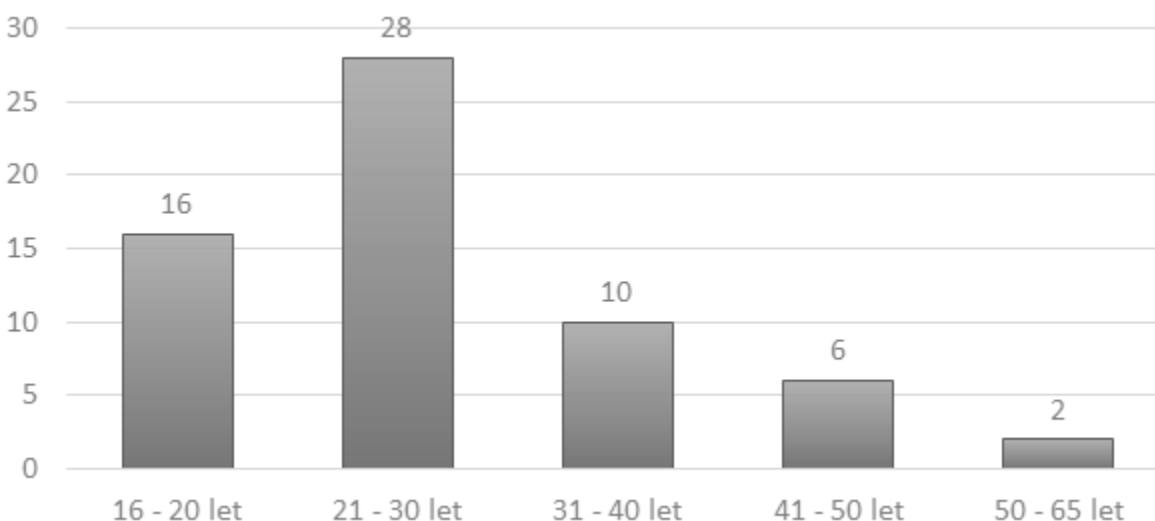
Kot **neutrois** se prav tako identificira 2 % sodelujočih. Identiteta neutrois sodi med nebinarne spolne identitete. Oseba, ki je neutrois, čuti nevtralno spolno identiteto. Če gre pri aspolni identiteti bolj za odsotnost kakršnekoli spolne identitete, gre pri neutrois ponavadi za občutenje spolne identitete, ki je nevtralna.

14 % oseb je izbralo možno **drugo**, pod kar so napisale_i; ženska, človek, moški, jaz brez spolov in label-ov, se ne definiram, kot človek (lahko genderqueer ali neutrois ali celo pangender, spol mi ni pomemben), oseba. Ta rezultat je mogoče razumeti kot željo in/ali potrebo po

neidentifikaciji s krovnim terminom transspolnost, ki s seboj avtomatsko prinaša družbeno stigmo. Več oseb tako izključno želi, da so družbeno prepoznane kot ženske ali moški, brez pridevnika transspolna_en. Osebe pa tudi zavračajo vsakršne identitete, kar lahko vidimo tudi pri nekaterih navedbah pri možnosti drugo.

- **Starost**

Starostni razpon sodelujočih se razteza od 15 do 63 let. Povprečna starost vprašanih znaša 28,82 let. Največ sodelujočih sodi v starostno skupino 21–30 let, teh je 28.

Cifre nad stolpci predstavljajo število oseb v določenem starostnem razponu.

Razpršenost starosti sodelujočih potrjuje dejstvo, da so transspolne osebe vseh starosti. Pogost je namreč stereotip, da so transspolne osebe le mlade_i, saj naj bi bilo biti transspolna_en moderno. Dejstvo je, da so transspolne osebe vseh starosti.

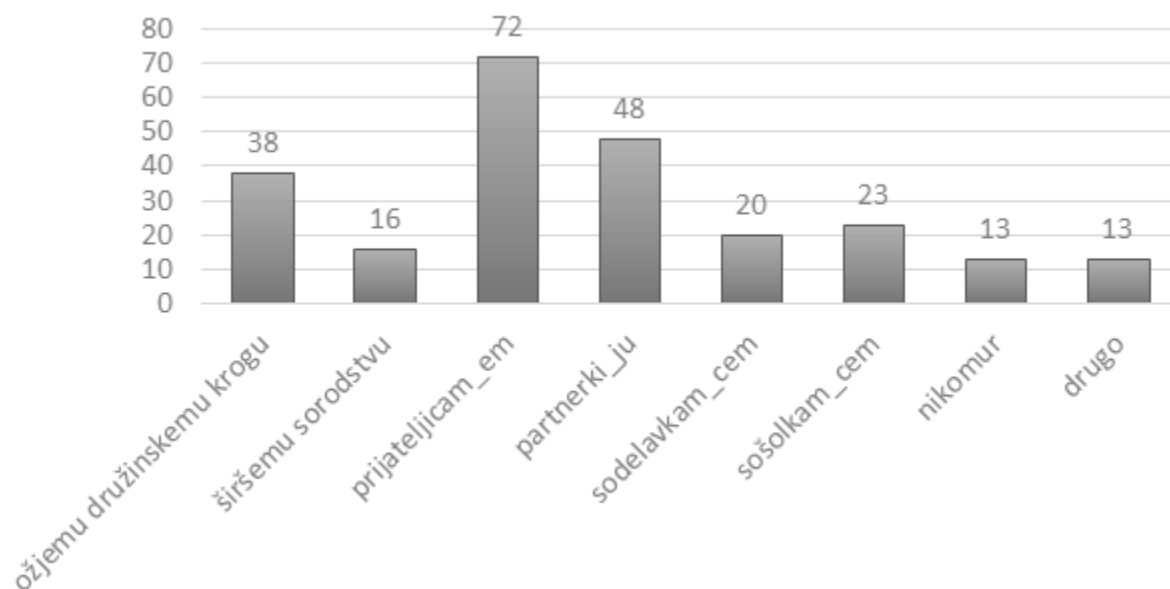
Upad števila sodelujočih glede na starost pripisujemo več razlogom; manjša razkritost starejših transspolnih oseb v primerjavi z mlajšimi, manj pogosta uporaba spleta (raziskava je bila izvedena izključno prek spletne ankete) pri starejših osebah, manj pogosto iskanje virov podpore za transspolne osebe pri starejših osebah.

- **Razkritje**

Sodelujoče smo vprašale_i po tem, komu (vse) so razkrile_i svojo spolno identiteto.

Razkritje je proces raziskovanja in sprejemanja lastne spolne identitete ter podajanje informacij o tem v socialno okolje, kar traja celo življenje. Razkritje je lahko neposredno, ko npr. izrečemo stavek "Jaz sem transspolna oseba" ali bolj posredno, npr. način govora, ki nakazujejo na to, da

oseba ni nujno cispolna. Pri slednjem je treba biti pazljiv_a, saj je transspolna oseba le tista oseba, ki sama zase pravi, da je transspolna.

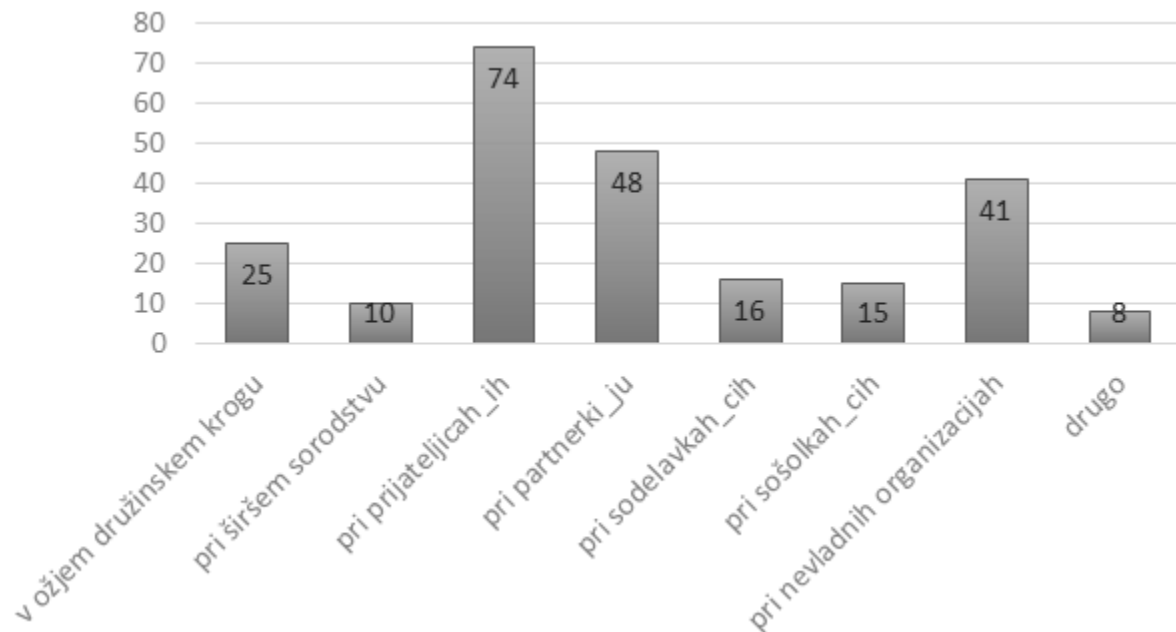

*Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke razkritosti.
Možnih je bilo več odgovorov.*

Največ sodelujočih, kar 72 %, je svojo spolno identiteto razkrilo prijateljicam_em, 48 % sodelujočih je razkritih partnerki_ju, 38 % ožjemu družinskemu krogu, 23 % sošolkam_cem, 20 % sodelavkam_cem, 16% sodelujočih pa je razkritih širšemu sorodstvu. 13 % sodelujočih svoje spolne identitete ni razkrilo nikomur. 13 % sodelujočih je označilo odgovor drugo, pod kar so zapisale_i: samo zdravstvenemu osebju; splošni javnosti; vsem, ki želijo vedeti, dve osebi pa sta napisali osebam, ki so mi blizu. Ena izmed oseb je zapisala, da je razkrita tistim, s katerimi ima bližnje odnose in ga moti, da ga vidijo kot cispolnega moškega. Razkritje se pri transspolnih osebah pogosto ne zgodi nujno zato, ker se oseba počuti varno in želi razkriti svojo spolno identiteto zaradi vzpostavljenega zaupanja, temveč jo preveč vznemirja, da se jo obravnava v skladu s spolom, ki ji je bil pripisan ob rojstvu.

- **Podpora glede spolne identitete**

Sodelujoče smo vprašale_i, ali imajo podporo, ki jo potrebujejo in želijo na podlagi svoje spolne identitete.

*Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke prejete podpore.
Možnih je bilo več odgovorov.*

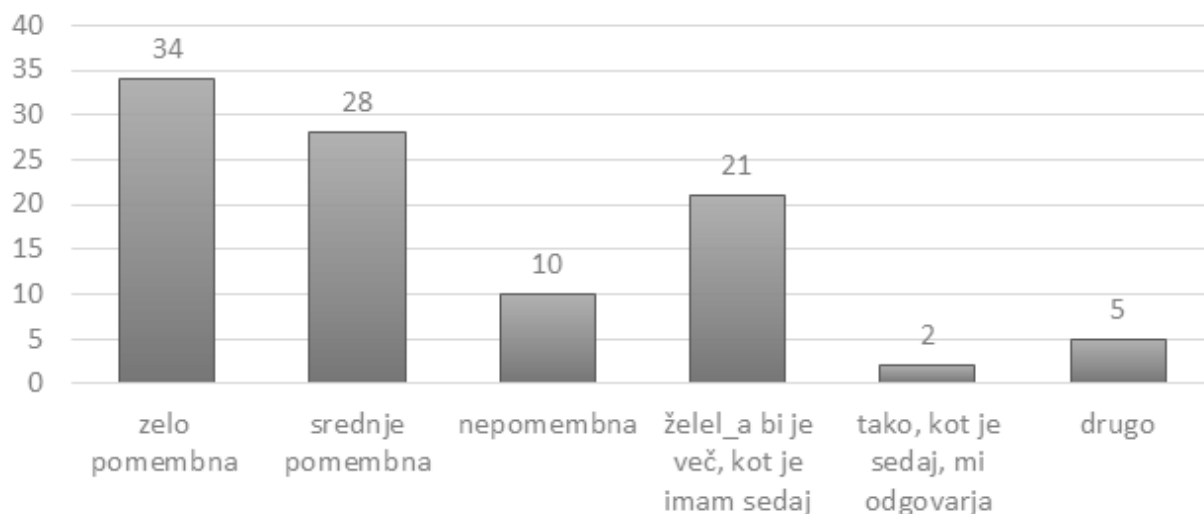
74 % sodelujočih poroča, da imajo podporo prijateljic_ev. 48 % sodelujočih ima podporo partnerke_ja, 41 % pa jih poroča, da imajo podporo (tudi) pri nevladnih organizacijah (TransAkcija, Legebitra itd.). Le 25 % sodelujočih je odgovorilo, da imajo podporo v ožjem družinskem krogu. 16% jih poroča o podpori pri sodelavkah_cih, 15% pri sošolkah_cih, 10 % pa pri širšem sorodstvu. 8 % sodelujočih je označilo odgovor drugo, pod kar so zapisale_i: pri prijateljicah transseksualkah; ne vem, če sploh kjerkoli.

Podatki o virih podpore sovpadajo s podatki iz prejšnjega grafa, ki prikazuje komu so transspolne osebe razkrile svojo spolno identiteto.

Zaskrbljujoč je podatek, da zgolj 25 % sodelujočih prejema podporo ožjega družinskega kroga. Z upoštevanjem podatkov, da je v raziskavi sodelovalo 44 oseb mlajših od 30 let in od tega 16 oseb mlajših od 20 let, za katere domnevamo, da jih vsaj znaten delež še živi s člani_cami ožje družine, postane podatek še bolj zaskrbljujoč. Nezmožnost svobode oblikovanja in izražanja lastne identitete namreč lahko in večinoma vodi v nizko samopodobo, samopoškodbeno vedenje, anksioznost, depresijo, samomorilne misli in druge težave z duševnim zdravjem.

- **Pomen podpore transspolnih oseb**

Sodelujoče smo vprašale_i, koliko so jim kot vir podpore pomembne druge transspolne osebe.

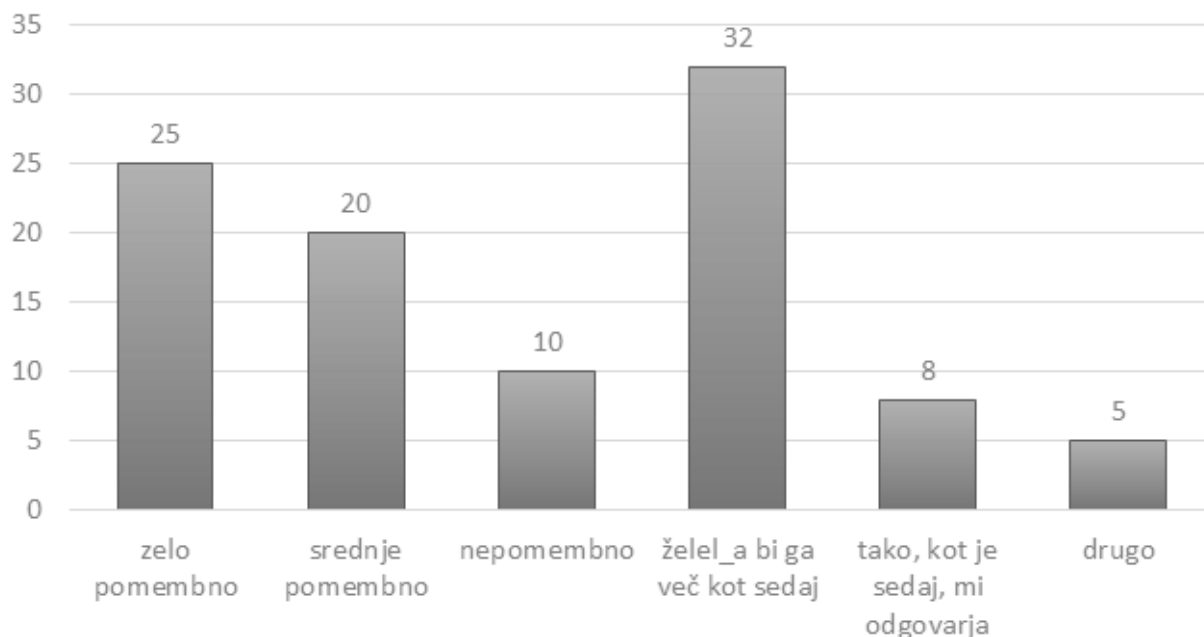
Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.

Za 34 % sodelujočih je podpora oseb s podobnimi izkušnjami na podlagi spolne identitete in spolnega izraza zelo pomembna, za 28 % pa srednje pomembna. To pomeni, da je za skoraj dve tretjini sodelujočih (62 %) podpora drugih transspolnih oseb pomembna. Poleg tega si 21 % sodelujočih želi več podpore s strani transspolnih oseb, kot je ima sedaj na voljo. 2 % sodelujočih sta zadovoljna s podporo, ki jo prejemata sedaj. Le 10 % sodelujočih je povedalo, da jim je podpora transspolnih oseb nepomembna. 5 % pa je označilo odgovor drugo, pod kar so zapisale_i, da podpore ne potrebujejo in, da jim je trenutno super, vendar jih ne bi bilo strah, če podpore ne bi bilo.

Podatki torej močno govorijo v prid organiziranju in izvajanju aktivnosti za transspolne osebe in vzpostavljanju oz. dolgoročnemu ohranjanju varnih prostorov.

- **Pomen druženja s transspolnimi osebami**

Sodelujoče smo vprašale_i, kako pomembno je druženje s transspolnimi osebami.

Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.

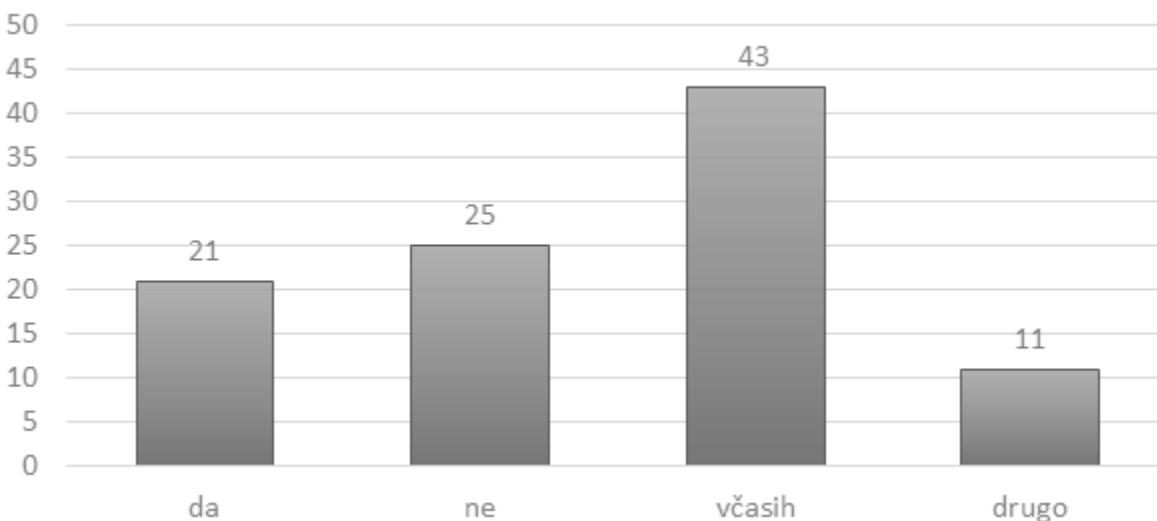
Druženje s transspolnimi osebami je za 25 % sodelujočih zelo pomembno, za 20 % sodelujočih pa srednje pomembna, še 32 % sodelujočih pa si želi več druženja s transspolnimi oseb, kot ga imajo na voljo sedaj. 8 % sodelujočih pa je zadovoljnih s količino druženja s transspolnimi osebami, kot ga imajo sedaj. Le 10 % sodelujočih je povedalo, da jim je druženje s transspolnimi osebami nepomembno. 5 % je sodelujočih je označilo odgovor drugo, pod kar so zapisale_i, da bi si želele več družbe transspolnih oseb, ampak ne v smislu skupin in ne način, kjer bi bila transspolnost glavna tematika/vsebina odnosa, da drugih transspolnih oseb ne poznajo ter da jim odgovarja tako, kot je sedaj, vendar jih ne bi bilo strah če bi imele_i možnost druženja.

Podatki torej spet potrjujejo potrebo transspolnih oseb po medsebojnem druženju in vzpostavljanju oz. dolgoročnem ohranjanju varnih prostorov.

- **Vključenost v LGBT+ skupnost**

Sodelujoče smo spraševale_i po občutku vključenost v LGBT+ skupnost v Sloveniji.

LGBT+ skupnost predstavlja skupnost lezbijk, gejev, biseksualnih, transspolnih, asekualnih, interseksualnih, kvir in drugih oseb, ki niso heteroseksualne in cispolne.

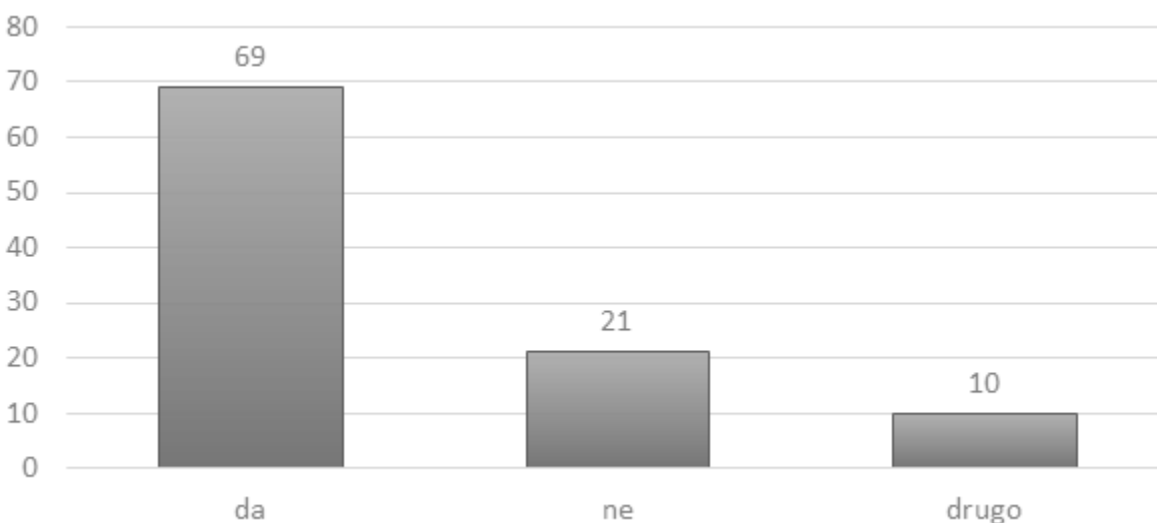
Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.

Le 21 % sodelujočih transspolnih oseb se čuti vključeno v LGBT+ skupnost v Sloveniji, 43 % sodelujočih pa se vključeno čuti včasih. 25 % sodelujočih se v LGBT+ skupnost v Sloveniji ne počuti vključeno. 11 % sodelujočih je označilo odgovor drugo, pri čemer so zapisale_i, da imajo mešane občutke glede skupnosti; da se redko družijo z LGBT-osebami; da so LGBT+ skupnost šele odkrile_i; večino časa niso v Sloveniji ter da se z distance čutijo vključene_i, vendar same_i v skupnosti niso aktivne_i.

LGBT+ skupnost ima glede na rezultate še precej maneverskega prostora za širjenje varnih prostorov za transspolne osebe.

- **Dožiteva diskriminacija na osnovi spolne identitete**

Sodelujoče smo vprašale_i, ali so zaradi svoje spolne identitete v vsakdanjem življenju doživele_i diskriminacijo in/ali imele_i negativne izkušnje (posmeh, zloraba, nasilje).

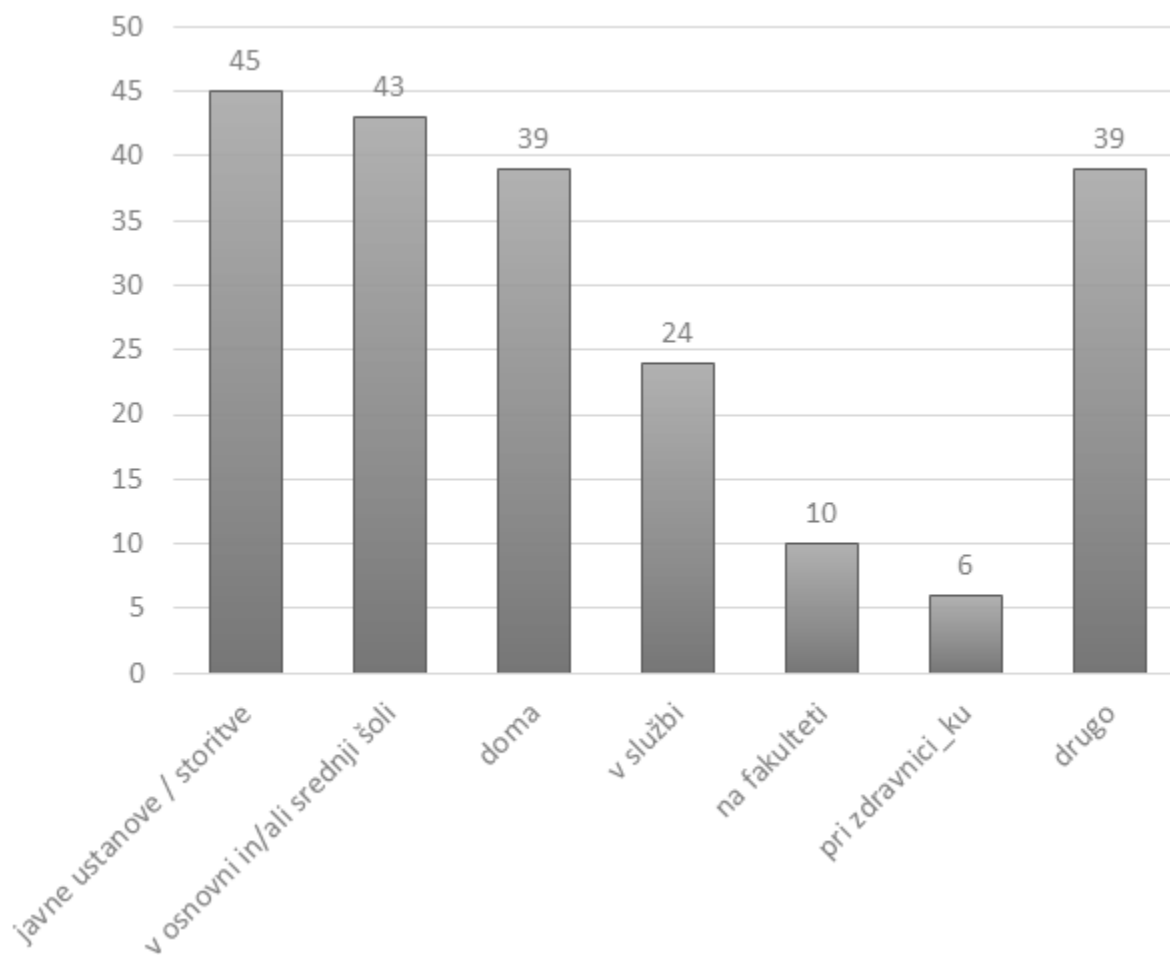
Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.

Izredno zaskrbljujočih, a na žalost ne presenetljivih 69 % sodelujočih je doživelo diskriminacijo in/ali imelo negativne izkušnje v vsakdanjem življenju zaradi svoje spolne identitete. 21 % jih je odgovorilo, da negativnih izkušenj ni imelo. 10 % jih je označilo odgovor drugo in ob tem zapisalo: občasno, vendar ne več kot bi jih verjetno imel_a tudi sicer; večkrat je prisotno začetno nerazumevanje; ne, ker nisem razkril_a svoje spolne identitete.

Za oris zaskrbljujočega stanja pri diskriminacij in nasilju nad transspolnimi osebami si pogledjmo odgovore sodelujočih predvsem gejev in lezbijk pri Raziskavi o pravni podinformiranosti LGBT skupnosti in vsakdanjem življenju gejev in lezbijk (november 2014). Skoraj 30 % vprašanih je potrdilo, da so bile_i v času njihovega šolanja – osnovna in srednja šola – diskriminirane_i ali nadlegovane_i zaradi svoje spolne usmerjenosti. 12% vprašanih je bilo diskriminiranih ali nadlegovanih tudi na delovnem mestu. Čeprav so tudi ti podatki zaskrbljujoči so občutno nižji kot pri diskriminacij transspolnih oseb zaradi njihove spolne identitete.

- **Lokacije doživete diskriminacije**

Sodelujoče smo vprašale_i tudi, kje so zaradi svoje spolne identitete v vsakdanjem življenju doživele_i diskriminacijo in/ali imele_i negativne izkušnje (posmeh, zloraba, nasilje).

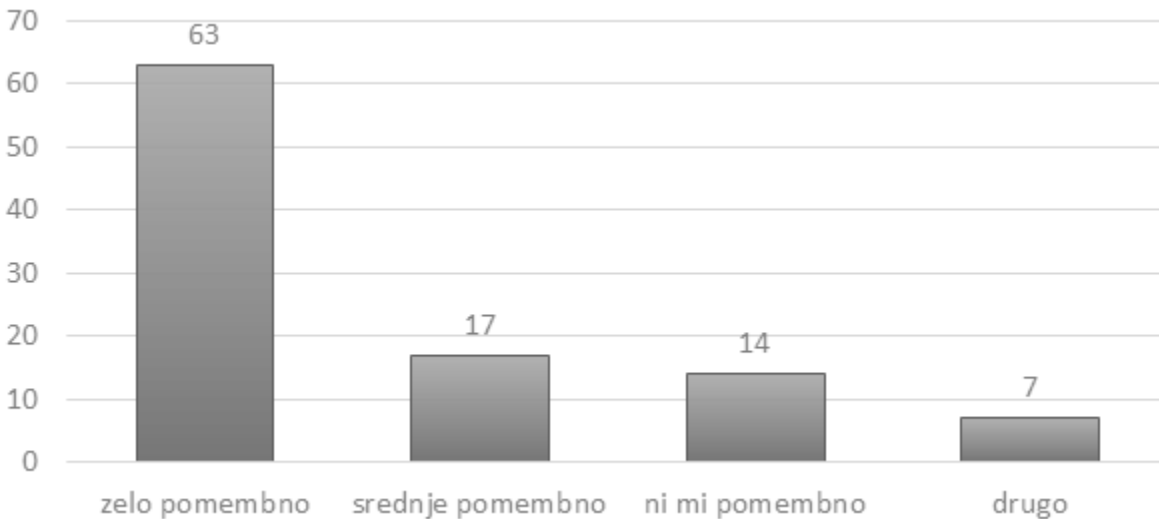
Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.

Možnih je bilo več odgovorov.

45 % sodelujočih je diskriminacijo doživelo v javnih ustanovah pri javnih storitvah (na pošti, v trgovini), 43 % v osnovni in/ali srednji šoli, 39 % doma, 24 % v službi, 10 % na fakulteti, 6 % pri zdravnici_ku. 39 % sodelujočih je odgovorilo (tudi) drugo, kjer so dopisale_i odgovore, ki niso bili podani med možnostmi: v družbi, med prijatelji_cami, pri partnerju_ki, pri policiji, v medijih, v skupnosti LGBT, na ulici, na wc-jih, znotraj religije, v zaporu.

- **Pomen pravnega priznanja spola**

Sodelujoče smo vprašale_i, kako pomembno je za njih pravno priznanje spola, ki je postopek spremembe imena in podatkov o spolu v uradnih dokumentih in registrih z namenom priznanja spolne identitete posameznice_ka. Pravno priznanje spola je prepoznano kot osnovni in osrednji institut za formalno legitimacijo transspolnih oseb.

Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.

Večini sodelujočih, kar 63 %, se zdi pravno priznanje spola zelo pomembno in 17 % srednje pomembno. Le 14 % sodelujočim se pravno priznanje spola ne zdi pomembno. 7 % sodelujočih je označilo drugo, pri čemer so zapisale_i; pomembno, vendar ob pravem času; zdaj še ni pomembno, vendar se to lahko spremeni.

Podatki kažejo, da je veliki večini transspolnih oseb pravno priznanje spola, kot osrednji proces pravno-formalnega legitimiranja lastnega spola, bistvenega pomena.

Potreba po pravnem priznanju spola izhaja iz napačnega načina pripisa spola ob rojstvu. V Sloveniji se namreč otroku spol pripiše takoj ob rojstvu, običajno na podlagi ene same informacije – izgleda genitalij. Zdravnik_ca, navzoč_a ob rojstvu, staršem sporoči spol otroka, ki je nato vpisan v rojstni list in v vse dokumente, s katerimi oseba izkazuje istovetnost, bodisi s spolnim kvalifikatorjem M ali Ž, bodisi v obliki številke znotraj enotne matične številke občana_ke (500 za moški spol in 505 za ženski spol).

Slovenija, kot mnogo drugih držav, nima posebnega zakona, ki bi urejal pravno priznanje spola in vsa oprestala vprašanja za transspolne osebe.

Spol, pripisan ob rojstvu, ključno vpliva na življenje posameznice_ka, zato je pomembno, da država oblikuje postopek pravnega priznanja spola, dostopen vsem osebam, ki ga potrebujejo

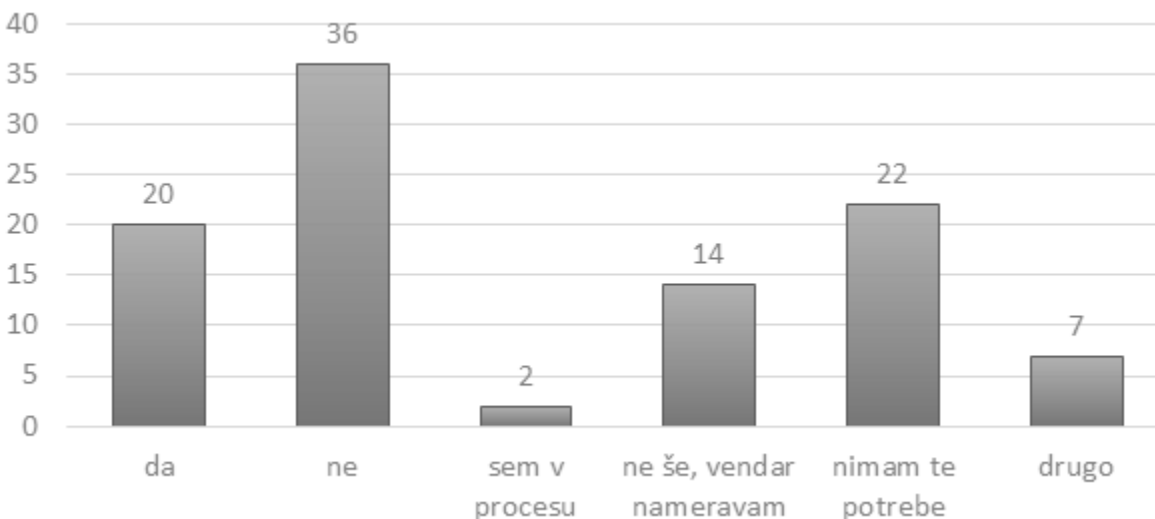
za uresničevanje človekovih pravic, predvsem pa za človeka dostojno življenje. Pravno priznanje spola bi moralo biti zasnovano na eni sami postavki: samoidentifikaciji osebe in posameznika_kova osebna odločitvi za pravno priznanje svojega spola.

Standardi zdravstvene oskrbe za transspolne, transseksualne in cispolno nenormativne osebe (verzija VII, 2012) so smernice za delo s transspolnimi, transseksualnimi in cispolno nenormativimi osebami, ki jih izdaja **Svetovno profesionalno združenje za transspolno zdravje** (WPATH – World Professional Association for Transgender Health). V Standardih oskrbe 7 je posebej zapisano, da transspolne identitete niso patološke ali negativne, in predlagajo, da zakonodajalke_ci upoštevajo človekove pravice transspolnih oseb in poskušajo oblikovati pravne postopke in zakone, osnovane na samoidentifikaciji oseb. **V Standardih oskrbe 7 je poudarjeno, da naj se zakonodajalke_ci izogibajo vključevanju mnenj, dokazil in ocen tretjih organov (npr. medicina ali pravo) med pogoje za pravno priznanje spola.**

Trenutna ureditev pravnega priznanja spola v Sloveniji krši vsaj tri človekove pravice, in sicer pravico do telesne integritete, pravico do zdravja in pravico do zasebnosti (8. člen Evropske konvencije o človekovih pravicah).

- ***Opravljeno pravno priznanje spola***

Sodelujoče smo vprašale_i, koliko jih je že opravilo pravno priznanje spola.

Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.

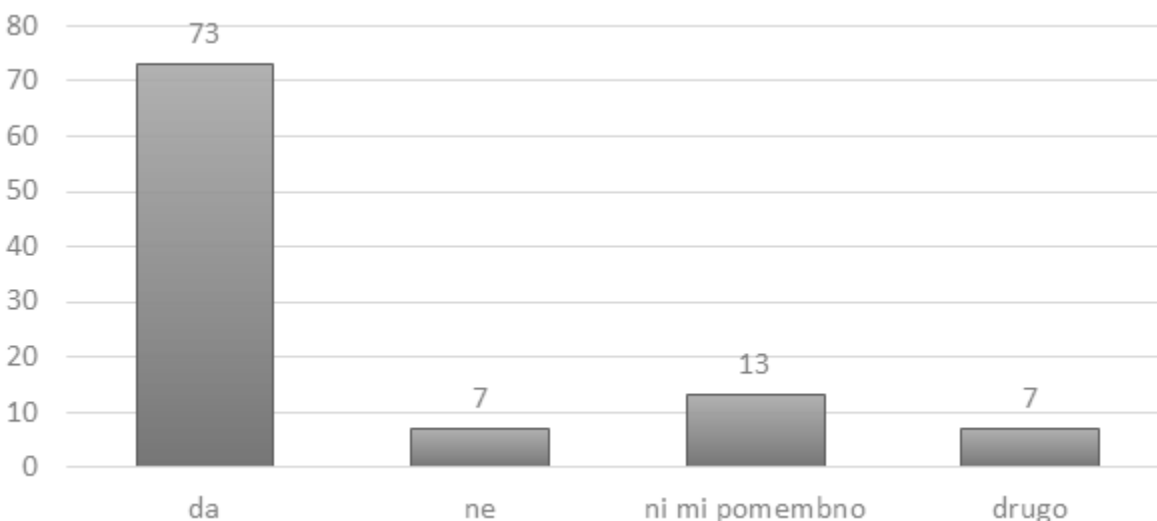
20 % sodelujočih je pravno priznanje spola že opravilo, 36 % ga ni opravilo, 2 % sodelujočih sta v procesu, 14 % jih pravno priznanje spola namerava opraviti, 22 % sodelujočih pa nima potrebe po pravnem priznanju spola.

V Sloveniji pravo ne pozna dikcije pravno priznanje spola in uporablja dikcijo »sprememba spola«, ki ga ne ureja v samostojnem zakonu, temveč v podzakonskem aktu. Sprememba uradnih podatkov o spolu je v dikciji »sprememba spola« urejena v [Pravilniku o izvrševanju zakona o matičnem registru](#), za katerega je pristojno Ministrstvo za notranje zadeve.

Sprememba spola je termin, ki se mu v diskurzih, spoštljivih do transspolnih oseb, izogibamo. Konotacija termina namreč sporoča, da je genitalna operacija tista, ki osebi spremeni spol, kar ni samo napačno, ampak tudi prispeva k nadaljevanju širjenja biološkega determinizma. Res je, da so za marsikatero transspolno osebo postopki telesne potrditve spola (hormonska terapija in/ali operacije) izrednega pomena, niso pa ti postopki tisti, ki oblikujejo ali določajo spolno identiteto osebe – ta je vedno oblikovana na osnovi samoidentifikacije.

- **Vključitev spolno nedoločenega identifikatorja v postopek pravnega priznanja spola**

Sodelujoče smo vprašale_i o vključitvi spolno nedoločenega identifikatorja v postopek pravnega priznanja spola.

Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.

Iz grafa je razvidno, da si 73 % sodelujočih želi, da bi poleg moškega in ženskega spola povsod v dokumentih obstajala tudi spolno nedoločena možnost, namenjena vsem, ki se identificirajo onkraj binarnega spolnega sistema in bi bila označena npr. z X. 7 % te želje nima, za 13 % to ni pomembno, 7 % pa jih je zapisalo, da bi morale biti več kot dve možnosti, da same tega ne bi potrebovale, si pa tega želijo za druge. Ne glede na to, da so se o vključitvi spolno nedoločenga identifikatorja v postopek pravnega priznanja spola izrekale le transspolne osebe, je ključno, da je ta možnost dostopna vsem osebam, ne glede na spolno identiteto.

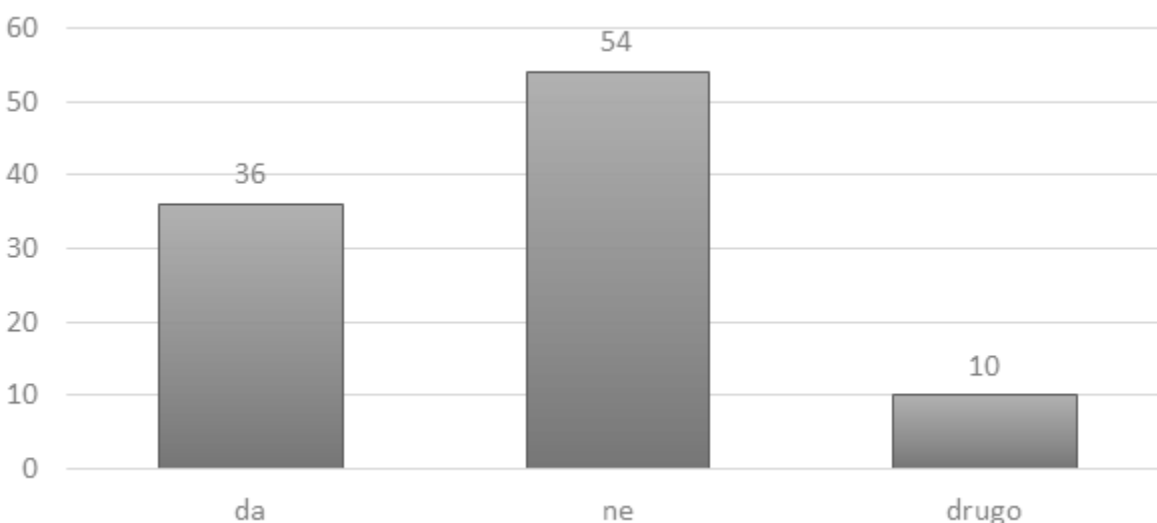
Optimalna ureditev bi omogočala, da imajo dostop do pravnega priznanja spola tudi osebe z nebinarnimi spolnimi identitetami, kar pa trenutno v Sloveniji ni mogoče, saj zakonodaja pozna le

moški in ženski spol, ki sta označena s spolnim identifikatorjem M ali Ž oz. številko 500 ali 505 v enotni matični številki občana_ke.

Ena izmed rešitev, ki bi zagotovila dostopnost pravnega priznanja spola tudi za nebinarne osebe je uvedba spolno nedoločene kategorije pravnega spola. To bi pomenilo, da bi bila poleg ženskega (Ž) in moškega (M) spolnega identifikatorja na voljo tudi možnost, namenjena vsem osebam, katerih identitete ne sovpadajo z binarnim spolnim sistemom, npr. s spolno nedoločeno oznako (X).

- **Tranzicija**

Sodelujoče smo vprašale_i, koliko jih je (bilo) v procesu tranzicije.

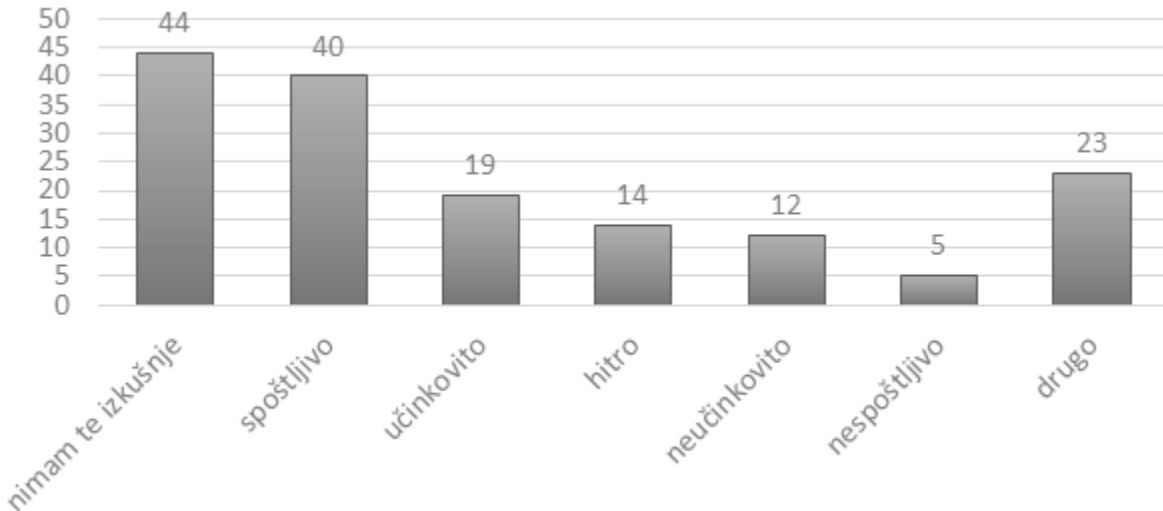
Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.

36 % sodelujočih je (bilo) v procesu tranzicije, 54 % jih ni ali ni bilo v procesu tranzicije, 10 % pa je zapisalo: poskusno; interno; neuradno; nekako; ne še; trenutno razmišljam o MTF, vendar je veliko finančnih in psihičnih preprek.

Tranzicija (angl. transition) je kompleksen proces, znotraj katerega oseba naredi prehod iz spola, ki ji je bil pripisan ob rojstvu, v spol, ki ga čuti kot sebi lastnega. Tranzicija vključuje začetek javnega življenja v lastnem spolu (zasebno je oseba morda že tako živel), psihološko/psihiatrično oceno, hormonsko terapijo, nadgradnjo ali izgradnjo sekundarnih spolnih karakteristik ter operativne posege za potrditev spola. Tranzicija vključuje tudi proces pravnega priznanja spola (v državah in v okviru pogojev, kjer in kot je to dovoljeno), torej pridobitev novih osebnih dokumentov s pravilnim spolom in spolnim identifikatorjem, ne pa tistim, ki je osebi bil napačno pripisan ob rojstvu. Tranzicija lahko vključuje vse zgoraj navedene postopke in posege, vendar to ni nujno – o poteku tranzicije odloča vsaka transspolna oseba sama zase.

- **Ocena obravnave pri psihiatrinji_u**

Sodelujoče smo vprašale_i, kakšne izkušnje imajo z obravnavo pri psihiatrinji_u.

*Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.
Možnih je bilo več odgovorov.*

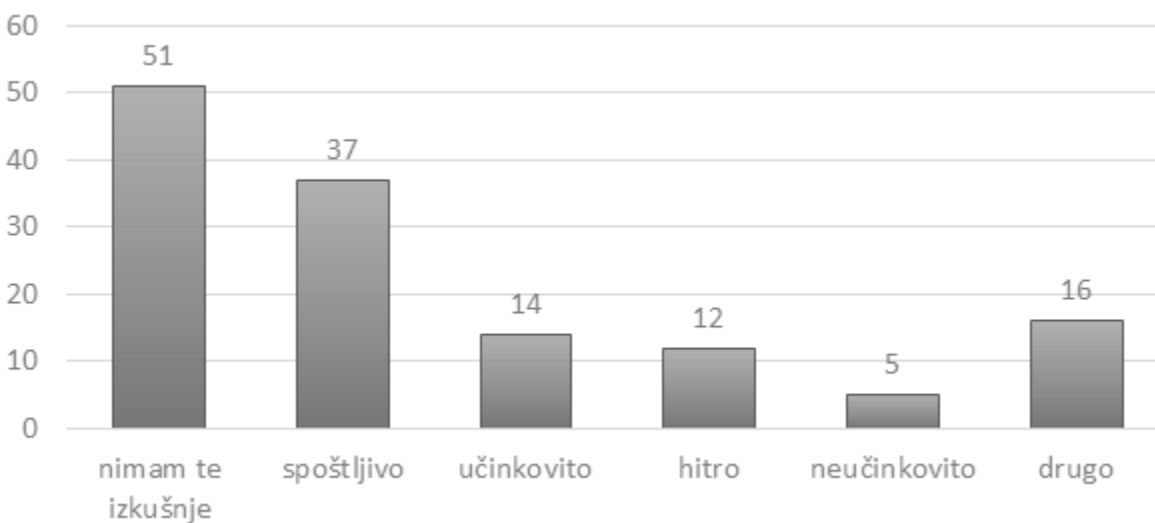
40 % sodelujočih obravnavo pri psihiatrinji_u ocenjuje kot spoštljivo, 19 % kot učinkovito, 14 % kot hitro, 12 % kot neučinkovito in 5 % kot nespoštljivo. 44 % sodelujočih te izkušnje nima, 23 % pa je označilo odgovor drugo, pod kar so zapisale_i, da so včasih učinkovite_i, včasih ne; da niso bile_i v Sloveniji; so zadovoljne_i; da čakajo na datum obravnave; da je dolgotrajno.

V Sloveniji je za dostop do hormonske terapije in potrebno potrdilo psihiatra_inje. Zaenkrat sta v državi na voljo le dva psihiatra_inji, ki delujeta v Ljubljani, kjer je **Interdisciplinarni konzilij za potrditev spolne identitete**. Ta deluje v okviru [Ambulante za spolno zdravje](#), ki je del Centra za mentalno zdravje v Ljubljani.

Praksa je pokazala, da je potrdilo psihiatra_inje potrebno tudi za začetek postopka pravnega priznanja spola, kar, kot je bilo že zapisano, ni v skladu s človekovimi pravicami ter sodobnimi smernicami in praksami pravnega priznanja spola. Pravilnik o izvrševanju zakon o matičnem registru namreč pravi, da je za pravno priznanje spola potrebno potrdilo pristojne zdravstvene ustanove ali zdravnika, iz katerega je razvidno, da je oseba spremenila spol (37. člen). Pri tem sprememba spola ne pomeni nujno že opravljenega operativnega posega za telesno potrditev spola ali jasno izražene želje po kakršnemkoli operativnem posegu.

- **Ocena obravnave pri endokrinologinji_u**

Sodelujoče smo vprašale_i, kakšne izkušnje imajo z obravnavo pri endokrinologinji_u.

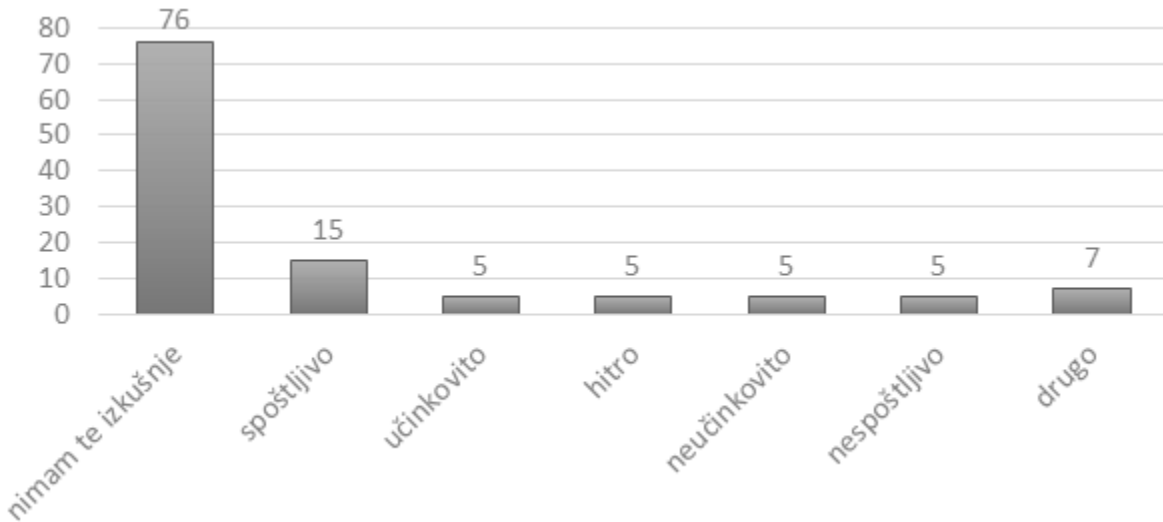

*Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.
Možnih je bilo več odgovorov.*

17 % sodelujočih obravnavo pri endokrinologinji_u ocenjuje kot spoštljivo, 14 % kot učinkovito, 12 % kot hitro, 5 % kot neučinkovito. Nihče ni ocenil obravnave kot nespoštljive. 51 % sodelujočih te izkušnje nima, 16 % pa je označilo odgovor drugo, pod kar so zapisale_i, da niso bile_i v Sloveniji; da je obravnava prepočasna; da imajo dve različni izkušnji z dvema različnima endokrinologinjama.

- **Ocena obravnave pri urologinji_u**

Sodelujoče smo vprašale_i, kakšne izkušnje imajo z obravnavo pri urologinji_u.

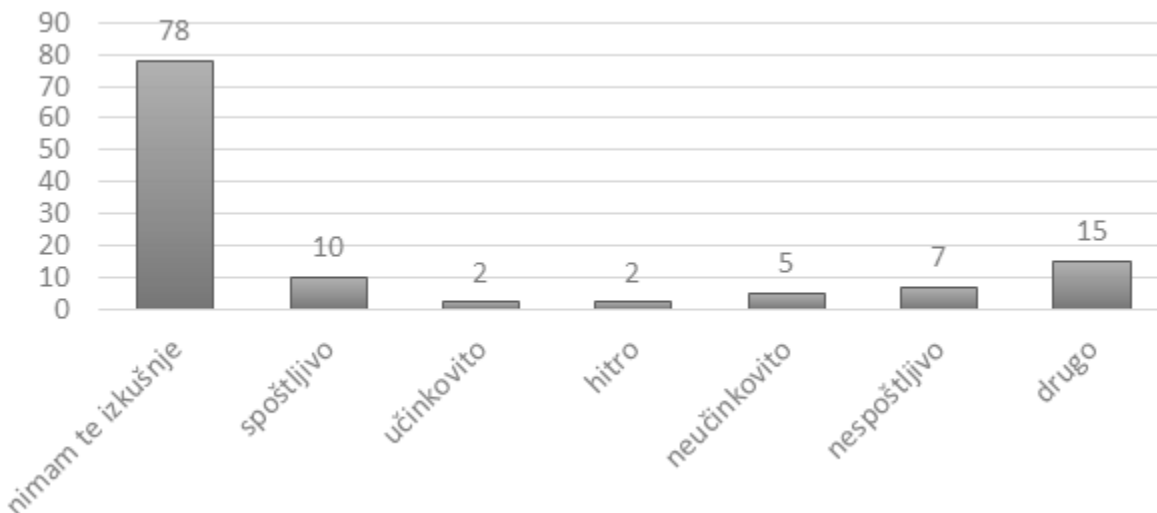

*Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.
Možnih je bilo več odgovorov.*

15 % sodelujočih obravnavo pri urologinji_u ocenjuje kot spoštljivo, 5 % kot učinkovito, 5 % kot hitro, 5 % kot neučinkovito in 5 % kot nespoštljivo. 76 % sodelujočih te izkušnje nima, 7 % pa je označilo odgovor drugo, pod kar so zapisale_i, da je proces prepočasen.

- **Ocena obravnave pri ginekologinji_u**

Sodelujoče smo vprašale_i, kakšne izkušnje imajo z obravnavo pri ginekologinji_u.

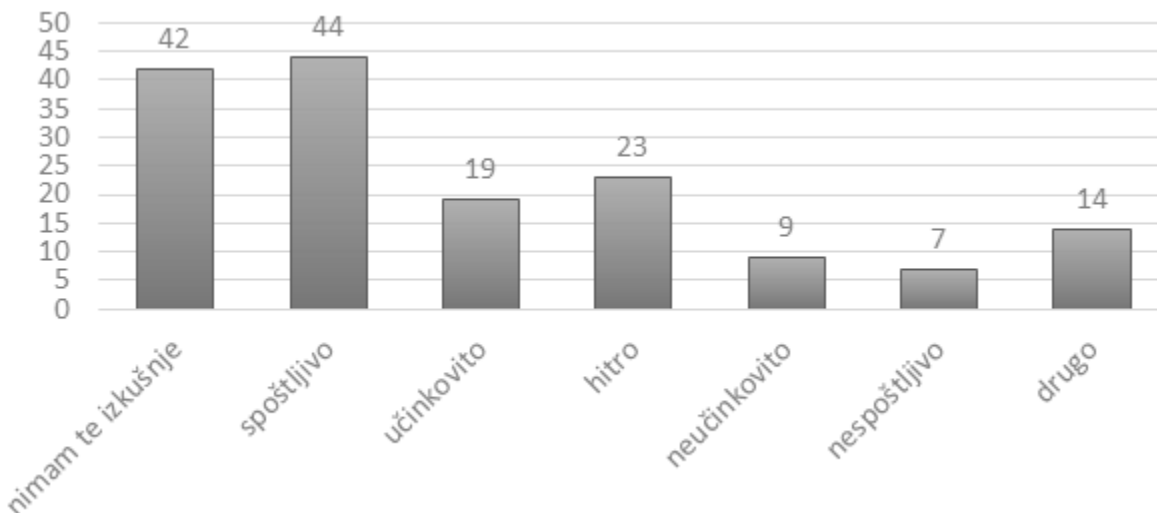

*Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.
Možnih je bilo več odgovorov.*

10 % sodelujočih obravnavo pri ginekologinji_u ocenjuje kot spoštljivo, 2 % kot učinkovito, 2 % kot hitro, 5 % kot neučinkovito in 7 % kot nespoštljivo. 78 % sodelujočih te izkušnje nima, 16 % pa je označilo odgovor drugo, pod kar so zapisale_i, da je bilo neprijetno in da je poznavanje slabo.

- **Ocena obravnave pri družinski_em zdravnici_ku (splošni_em zdravnici_ku)**

Sodelujoče smo vprašale_i, kakšne izkušnje imajo z obravnavo pri družinski_em zdravnici_ku.

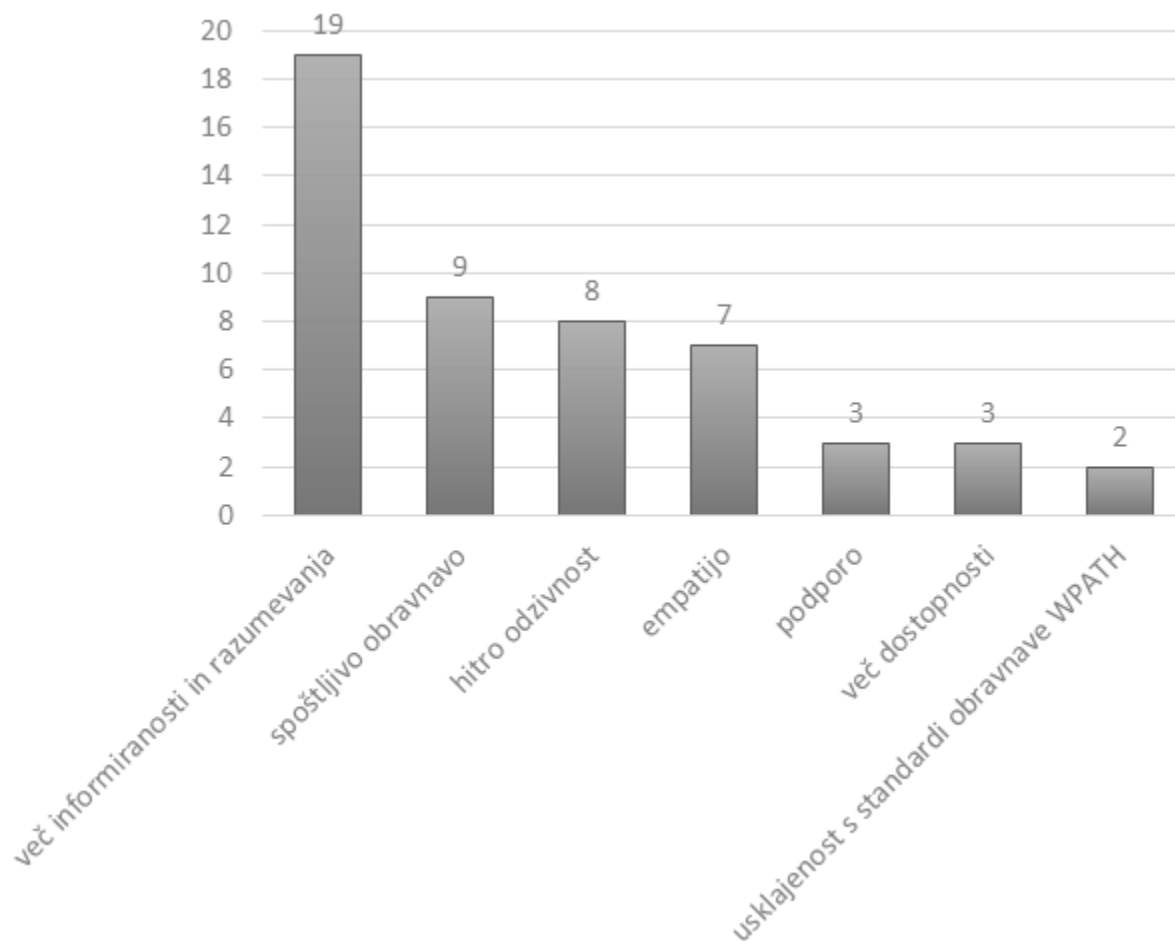
Cifre nad stolpci predstavljajo odstotke.

Možnih je bilo več odgovorov.

44 % sodelujočih obravnavo pri splošni_em zdravnici_ku ocenjuje kot spoštljivo, 19 % kot učinkovito, 23 % kot hitro, 9 % kot neučinkovito in 7 % kot nespoštljivo. 42 % sodelujočih te izkušnje nima, 14 % pa je označilo odgovor drugo, pod kar so zapisale_i, da je bila obravnava pri splošni_em zdravnici_ku odlična; da so zadovoljne_i in da je bilo vsega po malem.

- **Potrebe transspolnih oseb, povezane z zdravniškim osebjem in zdravstvenimi institucijami**

Sodelujoče smo vprašale_i, kakšne so njihove potrebe v povezavi z zdravniškim osebjem in zdravstvenimi institucijami.

Cifre nad stolpci predstavljajo število oseb, ki meni, želi in potrebuje določeno storitev/način obravnave.

Možnih je bilo več odgovorov.

Sodelujoče_i so zapisale_i, da od zdravniškega osebja in zdravstvenih institucij, ki se ukvarjajo s tematiko transspolnosti, potrebujejo in si želijo več informiranosti in razumevanja za tematiko transspolnosti (19-krat), spoštljivo obravnavo (9-krat), hitro odzivnost in obravnavo (8-krat), empatijo (7-krat), podporo (3-krat), večjo dostopnost (3-krat), usklajenost s standardi obravnave transspolnih oseb po svetu (2-krat), osebo z lastno izkušnjo transspolnosti (1-krat), več razpoložljivih psihiatrinj_ov (1-krat), da konziliji nadaljuje po poti zadnjih dveh let (1-krat), pomoč pri financiranju kirurških posegov (1-krat).

- **Potrebe transspolnih oseb, povezane z nevladnimi organizacijami**

Sodelujoče smo vprašale_i po njihovih potrebah, povezanih z nevladnimi organizacijami, ki delujejo (tudi) na področju transspolnosti.

Nevladne organizacije pogosto delujejo kot korektiv socialne države in države, ki spoštuje človekove pravice in so večkrat osnovna enota organiziranega civilno-družbenega gibanja za legitimitacijo določene družbene manjšine.

Cifre nad stolpci predstavljajo število oseb, ki meni, želi in potrebuje določeno storitev. Možnih je bilo več odgovorov.

Sodelujoče_i so zapisale_i, da od nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo (tudi) s tematiko transspolnosti, potrebujejo in si želijo svetovanje, podporo, pomoč (17-krat), izobraževanje, informiranje javnosti o transspolnosti (6-krat), distribucijo informacij o transspolnosti v Sloveniji (5-krat), podpora pri obravnavi v zdravstvenem sistemu, pri zavarovalnicah, v javnih ustanovah (2-krat), ustvarjanje spolno nespecifičnih stranišč (1-krat), ustvarjanje seznama »varnih« prostorov (1-krat), zagovorništvo, pomoč pri integraciji v družbo (1-krat), prizadevanje za ureditev zakonodaje (1-krat).

Zaključek

Raziskava potreb transspolnih oseb v Sloveniji je do sedaj največja raziskava transspolne skupnosti v Sloveniji, zato je pomembno, da LGBT+ skupnost, nevladne organizacije s področja zagovarjanja človekovih pravic, izobraževalne institucije ter politični in državni organov pripoznajo njene rezultate. Rezultati so bistvenega pomena tudi za transspolne osebe same in njihove bližnje, predvsem starše in družine. Dokler oseba ni razkrita, ne moremo nikoli zagotovo vedeti, ali je transspolna oseba ali ne, zato je naslavljanje in vključevanje transspolnih oseb izrednega pomena in lahko znatno izboljša kakovost življenja transspolnih in cispolno nenormativnih oseb tako na individualni kot sistemski ravni.

Raziskava je bila del programa **TransAkcija – transfeministična iniciativa za podporo in zavezništvo transspolnih oseb**, katerega sta sofinancirali [Mestna občina Ljubljana](#) in [TGEU – Transgender Europe](#).